

עודד מאור ואסף דגני "על כונס נכסים: כינוס נכסים בהוצאה לפועל ובהליכי אכיפה מנהלית" המשפטי, התשע"ה - 2015, 832 עמ'.

עודד מאור ואסף דגני "על כונס נכסים: כינוס נכסים בהוצאה לפועל ובהליכי אכיפה מנהלית", הוצאת השדה המשפטי, התשע"ה - 2015, 832 עמ'.

כבר מראשית ההיסטוריה הכתובה, ידועה הבעיה של חייבים שאינם משלמים את חובותיהם. בעולם העתיק הדרך להיפרע מהחייב דגלה באמצעים קיצוניים וכללה אף את מכירתו לעבדות. מאוחר יותר רוככו דרכי הגבייה אך עדיין כללו את מאסרו של החייב. בעשרות השנים האחרונות המגמה בעולם ובישראל היא להימנע ככל האפשר מסנקציות כנגד גופו של החייב אלא להתרכז בממונו ובנכסיו. אולם ספרות מעטה מאוד נכתבה על השאלה כיצד בפועל לגבות מהחייב את שאמור הוא לשלם. ספרם של מאור ודגני בא למלא את החסר מאוד, והוא מתמקד בנקודה עיקרית אחת, כונס הנכסים הממונה על ידי רשם ההוצאה לפועל.

בפועל מדובר על מינוי כונס נכסים על נכסים ברורים לשם פירעון חובות מוגדרים. בדרך כלל מדובר על נכסי נדל"ן ופעמים רבות על דירתו של החייב אך אין הכרח בכך. עקרונית ניתן למנות כונס גם

על זכויות לדמי ביטוח, דיירות מוגנת, פטנטים, זכויות תביעה שבידי החייב ועוד. ניתן גם למנות כונס על עסק פועל ומניב פירות אך כאן יהיה גם קשה יותר להפעילו. הספר עוסק בכל פעולות הכונס החל ממינויו ועד לסיום פעולתו. הוא מתחיל בבסיס המשפטי למינויו של הכונס, סוקר את הנכסים שעליהם ניתן למנות כונס ואת הכישורים הדרושים לכונס ראוי. לאחר מכן עוסק הספר בשכרו של הכונס, בביקורת האפשרית עליו, ובדרך הנכונה לביצוע פעולת הכינוס. תוך כדי כך גם עוסק הספר בסוגיות מיסוי, באחריותו של כונס הנכסים כלפי צד שלישי, ועוד.

הספר איננו רק מסכם את ההלכות אלא גם מציע דרכים הגיוניות לשיפור ההליך. כך למשל אין כיום אפשרות בחוק למנות כונס נכסים שיחפש ויאתר את נכסי החייבים והמחברים מציעים לעשות כן; אין הוראות ברורות מי איננו רשאי להתמנות ככונס נכסים והמחברים מציעים כי פושטי/ות רגל, או בעלי הרשעות פליליות לא ימונו ככונסי נכסים; הם מציעים לתת לכונס הנכסים סמכויות רבות יותר בניהול עסק חי כדי למנוע ריבוי פניות לרשם שלמעשה יעכב את ההליך; הם מציעים פיקוח אמיץ יותר על כונסי הנכסים מצד רשויות המדינה, ועוד רבות. למעשה, המחברים מציעים שיפורי הליכים לאורך כל שלבי הפעולה החל ממינוי כונס/ת הנכסים ועד לסיום וביטול תפקידו. למקרא הספר נראה בבירור שהכללים המשפטיים בתחום עדיין אינם מספקים ומן הראוי שהמחוקק ייתן דעתו לכך ויפה שעה אחת קודם.

אבל בשתי נקודות הספר חסר. ראשית, אין בו כל משפט השוואתי. שאלת הגבייה מחייבים איננה שאלה ישראלית דווקא וכל העולם המשפטי מתחבט בה. ישנן גישות שונות בשיטות משפט מערביות ומן הראוי היה לדעת כיצד פותרות זאת מדינות אחרות. כיצד נוהגים בארצות הברית? והאם יש הבדלים בין מדינה למדינה? מה קורה במדינות אירופה? להשוואה כזאת היו שתי יתרונות. ראשית, היא הייתה מאפשרת לנו לבדוק האם ישראל במצב סביר יחסית לעולם או שלא. שנית, היא הייתה עוזרת לבחון את החלופות שהציעו המחברים ואולי להעלות חלופות אחרות לא פחות טובות.

הספר איננו רק מסכם את ההלכות אלא גם מציע דרכים הגיוניות לשיפור ההליך

נקודת חולשה שנייה בספר היא החוסר בפרטים סטטיסטיים ראשוניים שמן הראוי היה לדעתם. למשל, כמה כונסי נכסים מונו בישראל על ידי רשמי ההוצאה לפועל? כמה הצליחו הללו לגבות? האם מדובר בקבוצה קטנה 'מיוחסת' של ממונים או להיפך, כל המבקש זוכה? על מה בדרך כלל ממנים כונס נכסים? על נכסי נדל"ן בלבד או גם על נכסים אחרים? ועוד שאלות מסוג זה. נראה מוזר שבספר כה מעשי אין לנו אינפורמציה בסיסית. אני מניח שהסיבה לחוסר המידע נובעת מכך שאין כיום כל דרך מעשית ללקטו, אולם אם זהו המצב, על המחברים היה להתריע על כך ולהציע הצעות לאגירת המידע.

אולם למרות הצורך בשיפור הידע בתחום, השאלה הנשאלת איננה מדוע יצא ספר זה לאור, אלא מדוע רק כעת ולא קודם לכן. אין למעשה כל מחקר משפטי קודם שעסק בשאלות אלו שהן לחם חוקו של כל רשם ועורך דין העוסקים בהוצאה לפועל. מבחינה זו הספר ממלא פרצה משפטית בולטת.

שני המחברים הם מלומדים העוסקים בתחום בעיקר בצידו המעשי. השופט עודד מאור כיהן כרשם מספר שנים לפני מינויו כשופט, ועורך דין דגני עוסק

בתחום כנאמן. העובדה שהמחברים הם 'משני צידי המתרס' רק מחזקת את הפרקטיות של הספר לעוסקים בתחום.

מומלץ ולמעשה הכרחי לכל מי שעוסק בהוצאה לפועל.

העובדה שהמחברים הם 'משני צידי המתרס' רק מחזקת את הפרקטיות של הספר לעוסקים בתחום
